

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitte ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Deus expers omnino est mutationis substantialis in partem. cap. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

minus conuersionis præexistens confide-
rari potest, aut præcise secundum modum
existendi, sub quo præcedit conuersionem,
vel secundum eum, sub quo illam termi-
nat, si priore modo sumatur, verum est an-
tecedens: sed nihil confert ad institutum:
nam, quamuis res aliqua non mutetur se-
cundum modum essendi, quem præhabet,
mutari nihilominus potest secundum ali-
um, quem de nouo habet, vt patet in ani-
ma rationali, quando per ad generationem,
introducitur in nouas partes materie: nam
secundum modum existentie, & vnionis
ad partes, quas antea informabat, non mu-
tatur ex eo, quod de nouo copuletur aliis:
tamen secundum quod per motum nutri-
tionis coniungitur de nouo partibus ali-
menti conuersionis in substantia aliti, verè
subit mutationem, si verò antecedens in-
telligatur secundo modo, negandum est:
neque argumentum sumptum ex transub-
stantiatione panis in corpus Christi, illud
confirmat: nam corpus Christi, licet non
mutetur in Cælo vbi existit modo natu-
rali, mutatur tamen secundum essendi no-
uum, qui ipsi accidit in singulis substantiis
consecratis, sub quibus incipit esse ex vi
conuersionis panis in ipsum. Aristoteles
autem cum asserit terminos mutationum
esse immotos, loquitur de mutatione ma-
ximè propria, quæ supponit subiectum ali-
quod substratum successiue vtrique termi-
no mutationis: quod non cõuenit formis,
quæ per mutationem incipiunt, vt videre
est in ipsa sanitate, atque scientia, quarum
exemplo vtitur Philosophus: cum quo ta-
men stat, vt iuxta ea, quæ dicta sunt cap. I.
dicantur mutari aliquo modo: in Deo autem,
cui etiam autore D. Iacobo in sua Canoni-
ca c. I. repugnat vicissitudinis obumbratio,
nulla prorsus mutatio admittenda est.
Porro argumentum sumptum à motu lo-
cali non est accommodatū: Nam motus id-
eò non arguit mutationem in loco, quia ad
ipsū terminatur extrinsece, & recipitur in
mobili, at vero conuersione, vt potè actio po-
situa inesse debet intrinsece alicui ex ter-
minis, non termino à quo, is enim abiicitur,
ac definit cum sit conuersione, ergò necessa-
rio inest termino ad quem: qui proinde
non potest non esse subiectus mutationi: &
ideo licet locus, qui est terminus motus lo-
calis, sit immobilis, non proinde erit im-
mobilis forma, siue entitas, quæ est termi-
nus ad quem conuersionis: hæc enim ter-
minat intrinsece conuersionem, & subie-
ctat illam saltem, vt quo: omne autem
subiectum mutationis passiuæ re ipsa mu-
tatur.

Deus expers omnino est muta-
tionis substantialis in
partem.

CAPVT VII.

TRes sunt mutationes substantiales in
partem: prima generatio, & corruptio
simpliciter: secunda partialis corruptio,
& generatio, quæ interuenit in augmenta-
tione, & decretione viuentiū: tertia deniq;
diuisio, qua pars aliqua integrans secerni-
tur, ac diuiditur à cæteris, vel coagmenta-
tio, ratione cuius substantia coalescit cum
aliis ad constitutionem vnius entis per se.
His omnibus caret summa diuinitas, apud
quam non est transmutatio: id quæ ab om-
nibus ipsius simplicitate euidenter de-
ducitur. Etenim tria hæc mutationum ge-
nera non aliter fiunt, quàm per mutuam con-
iunctionem, vel dissolutionem partium
inter se: Deus est omnino simplex, & ex-
pers partium: ergo repugnat vt sit capax
harum mutationum. Præterea mutationes
hæc sunt ab agente extrinseco contrario,
& prædominante in passum, quod muta-
tur: Deo nihil est contrarium, cum sit in-
finita bonitas: nihil fortius, cum sit infinita
potentia, non ergo erit obnoxius eiusmodi
mutationibus. Denique omnes hi modi
mutationis ex sua propria ratione arguunt
imperfectionem in Deo: nam quæuis mu-
tatio ex his positiua supponit in subiecto
priuationem formæ, aut perfectionis ac-
quirendæ cū potentialitate ad ipsam, quæ-
uis autem destructiua est suo modo cor-
ruptio: hæc verò malum, & imperfectio-
nem importat, quoniam vt ait Augustinus
lib. contra Epistolam fundamenti, cap. 35.
Omne, quod corrumpitur bono aliquo minuitur:
sed hæc clariora sunt, quàm vt longiore
probatione egeant.

Circa hanc materiam turpiter errarunt
Manichæi, qui Deitatem ita partibus di-
fusam existimarunt, vt vno ex latere con-
tingeret terram tenebrarū, & ab ipsa quasi
cuneo fissa, atque hiulca maneret, vt refert
August. lib. cont. Epistol. fundamenti c. 21.
Quin verò absurdius aliud fingebat: nem-
pe cum gens tenebrarum, quam Deo con-
trariam, atq; inimicā constituebant furore
percita aduersus illam confurgeret, Deum
partem aliquam sui in tetram illam substā-
tiam coniecisse, vt ipsius cõmixtione eam
refrenaret, & à summo furore repineret:
& ita asserebant mundum fabricatu ex na-
tura boni, ac mali commista: partem verò

I.

Augustin.

II.

Manichæi.

Augustin.

Augustin.

illam diuinam ex omni parte mundi quotidie purgari, & in sua regna refumi: Ita Augustin. conscius Arcanorum sectæ Manichei refert, lib. 2. de morib. Manich. c. 15. quæ ibidē fusè redarguit. Verum tam manifesta infania se ipsa prodit. Nam si Deus aliter non potuit resistere genti illi tenebrosæ, quam abscissa parte sui, infirmus sanè, atq; impotens est: si potuit, imprudens fuit, cum maius sibi detrimentū sponte intulit, quam pati poterat ab aduersarijs. Deinde si pars illa diuina illigata est atque immista terræ, aut genti tenebrosæ, tenetur utiq; vi aliqua maiore, nexuq; firmissimo, à quò deinde quomodo euadet, nisi accedat vis aliqua maior? nam si seipsam ex misione illa posset eximere, non utique tam diu in tenebris, & squalore laceret contra naturam lucis: cuius ad tenebras nulla conuentio est, aut focieras. Valeant igitur hæc somnia sacrilega: nam fides Deum ut simplicem, ita impartibilem agnoscit.

III.

Arian.

Athanasius.

Cyril. Alex.

Contra verò Ariani, ut impartibilitatem Patris fartam, tectamque tuerentur, in aliam insaniam incurrerunt, ut dicerent filium Dei non esse æternum, nec ex eadem Patris substantia genitū: ita enim argumētatur apud Athanas. disputat. cont. Arian. coram Probo iudice circa mediū: & apud D. Cyrill. lib. 6. thesauri c. 1. quomodo æternus esse poterit filius, aut quomodo inseparabiliter emanauit ex Patre; nā, quod ex aliquo prodit, pars substantiæ est, vnde prodit: quod autē semel separatū est, atq; diuisū, id totū esse non potest, quo argumento suadere conantur, si Deus filiū habeat consubstantialē, vtrumque mutandum; Patrem, quoniam generare non posset, quin partem aliquā substantiæ suæ filio communicaret, ut sit in reliquis generationibus substantialibus viuētium, & sic pateretur diuisionem, filium, quoniam non posset esse coæternus Patri, & propterea, si caput esse ex tempore, mutationem subiit traductus de non esse ad esse. Verum hæc attingūt quæstionem de generatione Verbi, & ideo in materia de persona verbi ex instituto disputanda. Nunc breuiter perstringenda, quatenus oppugnant immutabilitatem Dei: & ut magis appareat difficultas addendum vnum, vel alterum argumentum. In primis verò se offert obscurus locus ex Autore lib. de Speculo c. 27. apud August. tom. 9. *Natura, inquit, diuinitatis tue immobilis est omnino, & immutabilis: persona verò mobiles sunt secundum relationē non iuxta proprietatem.* Nam vel loquitur de mutatione actiua, aut extrinseca in tēpore, vel de æterna, & intrinseca, prima non mi-

Autor lib. de Speculo.

nus cōuenit diuinitati ipsi, quam personis: ergò intelligi debet de mutatione æterna, atque intrinseca: quam excludit à natura diuinitatis, admittit in personis. Deinde si processiones diuinæ fierent in tempore, verè caderet mutatio in personas producentes, ac productas, sed ratio mutationis latè sumptæ non tollitur ex eo, quod sit ab æterno: ergò processiones diuinæ de facto sunt mutationes. Propositio illa est euidentis, quo ad personas procedentes: nam si processio fiat in tempore opus est, ut persona procedens esse incipiat: omnis autē inceptio substantiæ mutatio est. Quod ad personas autem producentes supponitur à D. Ambrosio lib. 1. de fide c. 5. qui arguens contra Arianos infert Patrem, si generaret Filium in tempore, fuisse mutandum. *Nam si Pater, inquit, esse cepit, Deus ergò primo erat, postea Pater factus est: quomodo ergo immutabilis Deus, si enim ante Deum, postea Pater, vtiq; generationis accessione mutatus est: sed auertat Deus hanc amentiam.* Probatur verò quoniam sublata generatione actiua nō est Pater: quare si hæc non fuit ab æterno, sed ex tempore Deus incepit esse Pater in tēpore: & proinde mutatus est. Deinde omnis processio cōtinetur in potentia principij producentis, ex qua tam processio ipsa, quam persona procedens educitur in actum: ergo processio mutatio est: patet cōsequentiā, quoniam omnis trāsitus de potentia in actū est mutatio, ut dictum est c. 1. tunc verò processio esset transitus de potentia in actum. Deniq; per processiones existunt in Deitate diuinæ relationes, tanquā germina, siue rami ab eadē radice Deitatis exorti, ut ait S. Dionys. c. 2. de diuin. nom. p. 2. his verbis. *Filius enim & Spiritus S. secundæ Deitatis, si fas est dicere germina plantæ dicuntur.* Relationes autē sunt actus entitatiui, nec habent esse ex se ipsis, sed à personis, à quibus procedunt: ergò saltem mutationis vim præ se ferunt.

Ambrosius.

Dionysius.

Athen.

Augustinus.

Dicendum nihilominus processiones diuinæ, nequaquā esse mutationes, ita expressè docet Alenf. 1. p. 4. m. 1. ad 5. & 6. & alij referendi in materia de Trinitate. Fundamentum est, quoniam omnis mutatio est à termino opposito formæ, ad quam est mutatio: terminus autē debet esse talis, ut suapte natura possit dari in aliqua duratione ante formam ipsi oppositam: processiones autē diuinæ nō ita se habent, nō enim generatio verbi procedit ab vlla forma positivè opposita Deitati, aut filiationi: non item à negatione: ut contendit cōtra Arianos August. lib. de Fide, & Symbolo c. 3. & lib. 3. contra Maximin. cap. 14. & alij

Patres

Patres: tunc enim filius esset ex nihilo: atque adeo creaturæ, quod est hereticum: cumque omnis relatio diuina sit summe necessaria, simplex, & à se, hoc est non à causa extrinseca, fingi non potest aliquis terminus illi oppositus, à quo ipsa procedat: quare non habet ullam rationem mutationis. Deinde mutatio omnis est, aut recipitur in aliquo mutabili: per processiones verò diuinas nihil mutatur: ergo processio non est mutatio. Assumptio ostenditur, quoniam non mutatur essentia, non persona produciens, aut procedens: & nihil est aliud, quod per diuinas processiones fingi possit mutari. Essentiam diuinam non mutari per se probat Scotus in 1. d. 5. q. 2. §. *Ideo tenendo*, quoniam essentia in diuinis processibus non subit vicem materiæ, aut quasi materiæ: neque relationes comparatione eius habent vicem actus: & ideo cum dicitur filius genitus de substantia Patris non est intelligendum quasi de materia: sed hoc spectat ad materiam de Trinitate, nunc verò Deitatem esse mutationis expertem facile ostenditur. Etenim omnis Physica mutatio fit ab extrinseco principio: at Deitas ex se ipsa est trina, & vna: quare non inest illi potentialitas ad Trinitatem relationum constituentium personas, aut binarium processionum: omnis quippe potentia passiva est principium indifferens contradictionis, non magis determinatum ex se ad vnam partem, quam ad alteram: Deitas verò necessariò est vna, & vna: nec prius est in ea posse esse, quam ipsum esse: quo sensu rectè dixit Philoso. 3. Physic. t. 32. in æternis idem esse quod posse, quia in eo, quod suapte natura æternum est, potentia ut sit non præintelligitur ipsi esse: nam omnis potentia huiusmodi, aut nititur capacitate ipsa subiecti, quod partim est actu, partim potentia, qualis est potentia hominis ut intelligat, ut sit iustus, vel sapiens: aut sola potentia actiua agentis extrinseci: qua ratione mundus, antequam crearetur, erat in potentia ut esset per denominationem extrinsecam ab omnipotentia diuina: à qua condipoterat: essentia diuina non erat hoc posteriori modo in potentia, cum sit primum agens ex se, & non ex principio extrinseco, non item priore, quoniam id, quod est, secundum quod est, non est in potentia, sed secundum id, quod non est: Essentia verò semper est trina, & vna, neque in ipsa unitas fuit ullo modo prior Trinitate: ergo nunquam fuit in potentia, ut esset trina: & consequenter neque ad processiones aut relationes personales, quibus est formaliter trina.

Gillij comment. Theol.

Iam verò personæ producentes manifeste absunt à mutatione: nam, si agentia naturalia non hoc ipso, quo agunt, mutantur: cur in diuinis persona produciens mutabitur? Quo argumento usus est Cyrillus ubi supra, quando ex illuminatione, & calefactione, quæ emanat ab igne & sole absque mutatione, ipsorum probauit generationem æternam fieri, absque mutatione Patris æterni. Quæ similitudines quoad hoc aptæ sunt, quamuis in aliis differant. Personæ igitur diuinæ, quatenus cum causis secundis conueniunt in ratione analogicæ productionis actiue, non mutantur. Ex propria autem ratione nihil addit ex quo mutari dicantur: nam ita producendo personas communicat naturam, ut non per partes, ac diuisionem tribuant dando partem sui, & partem retinendo, sed ita totam naturam, & virtutem procedentibus communicant, ut totam quoque in se ipsis habeant: & proinde, nec in ipsis minuitur essentia, nec in procedentibus diuiditur, aut separatur: sed tota est in singulis, & tota in omnibus, ratione cuius dicitur pater esse in Filio, filius in Patre, spiritus S. in vtroque, & viceuersa: quia omnes tres personæ vnæ sunt. Cum igitur omnis mutatio consistat in obiectione, aut acquisitione alicuius actus intrinseci, ad quem mobile est in potentia, consequens est ut personæ producentes, quæ nihil producendo amittunt, aut acquirunt, immobiles omnino perseuerent. At, inquiet aliquis, generatione actiua resultare in prima persona relationem paternitatis, & spiratione actiua in prima, & secunda relationem principij spirantis: huiusmodi verò relationes, utpotè reales, & subsistentes, actus entitatiui sunt: ergo videntur mutatione aliqua pullulare in essentia, & aduenire personis. Verum hæc obiectio facile dissoluitur: hæc enim resultatio non est actio vlla, vel passio, aut quidpiam ex natura rei distinctum ab essentia, vel persona producente: sed est ipsamet relatio, ut concepta à nobis per modum resultationis, cum id, quod est simplex, & omnino indiuisum, ratione distinguimus: conceptio verò nostra non ponit in re, neque ex nostro modo concipiendi dependet ratio mutationis realis.

Denique neque personæ productæ mutantur processionibus ad ipsas terminatis: quæ veritas deducitur ex eodè principio, quo nititur immutabilitas essentiæ, nempe summa actualitate, ac necessitate processionum, & personarum procedentium: Quid enim mutatur, ut dicebam cap. I. procedit saltem à non esse potentiali ad esse

Gggg 2

actuale,

V.

Cyrill. Alex.

VI.

actuale, vel ab hoc ad non esse: processiones diuinæ non sunt ab esse ad non esse, ut patet: neque procedunt à non esse actuali, ut fides docet, quoniam æternæ sunt: non à non esse potèntiali, quoniam necessariae sunt, ergo neque mutationes sunt. Hoc argumentum terigit Cyrillus. vbi supra, de generatione Verbi æterni loquens. *Qualis verò, inquit, genitor in omnibus est, talis & qui ab eo nascitur: sed Deus Pater æternus est, æternus ergo, & suus filius est: lux est Pater: huius lucis splendor semper cum ipsa est:* Ecce quomodo generatio Verbi, quia æterna est, non procedit ex non esse actuali; deinde subdit, & *Homini quidem verbum ad nihilum redigitur, neque viuum, neque subsistens est:* Nam & Homo, qui hoc verbum emittit, & ex nihilo productus est, & corruptioni subijcitur. Verbum autem Dei viuum est, & ex viuo Patre profuit, & ideo semper est, quibus verbis indicat necessitatem absolutam existendi: & consequenter negat in Verbo potentiam ad non essendum, qua sublata tollitur omnis ratio mutationis.

VII.

Obiiciet aliquis necessitatem emanationis à principio, etiam si æterna sit, non tollere quo minus sit vera mutatio, si sit potèntia productiua in principio: nam, si ab æterno fuisset necessaria aliqua emanatio à subiecto creato, adhuc intra terminos mutationis includeretur: personæ autem procedentes sunt in potèntia producenti, concipitur enim filius à nobis in priore originis esse in potèntia generatiua Patris: ideoque licet Filius à Patre æterno necessario procedat, non proinde generatio definit esse mutatio. Et confirmatur, quoniam omnipotentis actiue respondet passiua, ut concedit D. Thom. i. p. q. 41. art. 4. ergo ex parte personarum procedentium erit potèntia passiua, & consequenter processio erit mutatio. Henric. quod lib. 8. q. 9. & in sum. art. 54. q. 3. admittere videtur in diuinis potèntiā quandā ad aliquid sola ratione differentē, & semper coniunctam actui, ad quem non transit per transmutationē. Hæc tamen solutio, si nihil aliud addatur, non sufficit, nā proprietates realiter distinctæ à subiecto semper est coniunctæ eidē, & Angelus ab æterno creatus semper esset coniunctus cum actu essendi, & tamen potèntia passiua subiecti ad proprietatē, & naturæ Angelicæ, ut existat, fat est ut emanatio proprietatis à subiecto, & creatio Angeli sit mutatio latè sumpta. Si ergo verbum diuinum præexistit in aliquo tanquā in potèntia, & ipsum habet potèntiam, ut generetur, cur generatio non erit aliqua mutationē? Eadem difficultas cernitur in sententia Magistri in i. d. 7. lit. F. vbi supponit Filium præexistere

S. Thom.

Henricus.

Magister.

in essentia diuina tanquam in potèntia: & proinde sicut Pater habet potèntiam actiua ut generet, ita filium habere passiuam ut generetur. Ad hoc dubium responderi potest Filium Dei nequaquam præexistere in aliqua potèntia passiua, ex qua veluti educatur, nam ipsamet essentia diuina, quæ in Patre est potèntia actiua generandi, est etiam in Filio potèntia, ut generetur, non tamen passiua procedens de imperfectione ad perfectionē, sed obiectiua, ut loquitur Scot. in i. d. 5. q. 2. §. Sed obijciatur, quia Filius dicitur producibilis, sicut Pater dicitur productiuus: sed sicut in Patre non est aliud esse productiuum, quam producere, & esse Patrem, ita in Filio non est aliud esse producibile, siue generabilem, quam generari, & esse Filium; sed adhuc non plene satis fit argumento, quoniam in Patre est vera ratio potèntiæ actiue: ergo etiā in Filio erit vera ratio potèntiæ passiue, si Filius est producibilis, eo modo quo Pater est productiuus.

Scotus.

VIII.

Pro solutione verò suppono ex Diuo Thoma lib. 3. contra Gentes cap. 86. & i. p. q. 41. ar. 4. ad 2. Possibile significare interdum id, quod non implicat contradictionem, & extenditur tam ad necessarium, quam ad contingens: interdum vero id, quod habet indifferentiam ad esse, vel non esse, quæ prouenit ex capacitate, & indeterminatione subiecti respectu alicuius forme; nam quia capax est illius, potest esse, quia vero non est determinatum ad eam, potest non esse, potèntia verò passiua, quam Philosophi remouent à Deo, non consistit in possibili accepto priore modo, sed posteriore: priore enim modo non repugnat rationi actus puri, cui opponitur potèntia passiua; posteriore verò maxime: nam repugnat actum purum habere indifferentiā ad non esse, & ideo possibile priore modo datur in diuinis, non verò posteriore, ut ait D. Th. vbi proximè: Verbum autem diuinum habet potèntiā ut generetur priore modo: quia quidquid est, esse habet dubie potest: & cum verbum generetur, habere debet potèntiam, hoc est non repugnantiam Logicam, ut generetur, non autem potèntiam passiuam, ex cuius potentialitate educatur: nam essentia diuina, quæ est potèntia generandi Verbum, cum sit actus purus, non est potentialitas, ut sit generatio, aut Verbum genitum, sed actus, & necessario est utrumque: & ideo sublata indifferentia ad esse, aut non esse tollitur ratio potèntiæ passiue, sine qua non est mutatio. Hoc posito respondetur ad argumentum, tunc solum necessario dari potèntiam passiuam ex parte producti,

S. Thom.

producti, quando potentia ex parte productis est factiua, aut educiua formæ de potentia subiecti, vel communiciua formæ distinctæ à subiecto. Ratio est, quoniam factio terminatur ad formam distinctam à natura, & formæ producentis, ad quâ subiectum habet potentiam passiuam. Denique; comunicatio formæ distinctæ à subiecto, etiam si nõ educatur de potentia illius, necessario est actio distincta à subiecto, ac proinde mutatio, vt constat in nutritione, qua anima rationalis inducitur de nouo in partes materiæ aduenientes. Si verò hæc tria absint, & productio sit immanes in natura operantis, non verò educio formæ de potentia ipsius, sed idẽ prorsus cum illa, & forma idẽ prorsus cū subiecto, nõ potest concipi tanquã progressio à nõ esse saltem potentia ad esse, sed solum ab esse eiusdem formæ sub vna ratione essendi ad esse eiusdem sub alia, ita vt habeat vtrumq; modũ essendi nõ in eodẽ supposito, sed diuersis. Ita verò se res habet in processibus diuinis: nam generatio, v. g. non est factio, quia non est de nihilo, aut de materia præexistente: vt probant Patres, & Scholastici referendi in materia de Trinitate, nõ educio de potentia materiæ, aut comunicatio formæ distinctæ à subiecto: sed tam comunicatio ipsa, quam supposita, quibus sit comunicatio, sunt ipsamet forma comunicata: & idcirco concipi nequit subiectum cum indifferentia ad formã, vel communicationem ipsam: atque adeo non est verè potentia passiuã, vt ait D. Thomas citatus, sed solum potentia obiectiua, vt vocat Scotus, & non repugnantia, vt sit coniuncta cum necessitate essendi: & ideo processiones diuinæ, vt ait idẽ Scot. eadem q. s. *Ad argumenta*, non habent terminum à quo negatiuũ, sed soli termini sunt producens, ac productum. Sed maior huius rei explicatio pertinet ad materiam de Trinitate.

IX. Testimonium Autoris lib. de Speculo nonnihil habet difficultatis. Potest tamen explicari ita, vt nomen *mobile*, accipiat metaphorice pro quauis actualitate. Et tunc explicari debet de mobilitate substantiali, quæ essentia, qua essentia, ne metaphorice quidem conuenit, non enim dicitur generari, aut produci, vt dicuntur personæ, quarum origines concipiuntur ad modum, quo concipi à nobis solent productiones substantiarum creaturarum, quæ mutationes sunt. Et quoniam proprietates non concipiuntur vt processiones, sed vt formæ, quibus personæ in seipsis cõstituuntur, aut eas esse mobiles secundum relationes, scilicet originis, nõ verò secundum proprietates.

Gilij comment. Theol.

Ex dictis patet solutio ad obiectionem suprà positam de resultatione relationum ab essentia: nam, cum non sint in potentia passiuã illius, vel propria, intelligi potest ipsarum emanatio absque vlla mutatione. Runt etiam inania fulcra hæreticorum: nam Pater totam naturam, & non partem ab æterno, & non ex tempore comunicauit Filio absque sui, vel illius mutatione. Ad primum argumentum concessa maiore distinguenda est minor: nam si variatio penes æternũ, vel tẽporale nihil innouet penes ea, quæ faciunt ad rationẽ mutationis, vt productio aliqua sit mutatio, nihil intererit vtrum sit ab æterno, an ex tẽpore, quomodo res se habet, quãdo mutationes similes temporarijs supponimus esse ab æterno, sèper enim manet educio actus positiui ex nõ esse saltem potẽtiali: si vero cū priore illa durationis varietate inuoluatur variatio penes potentiam passiuã, qua nititur ratio mutationis: tunc supposita variatione durationis de æterna in temporalem necessario inferitur, vt sit vera mutatio ea, quæ sublata eiusmodi suppositione non esset: nam id, quod incipit in tempore, nõ est absolute necessarium, & est in potẽtia passiuã, vt esse incipiat, quare si per impossibile supponatur processiones diuinæ incipere, necessario sequetur esse mutationes: quia simul supponitur, quod fuerint in potentia passiuã. Et ideo Damascen. lib. i. Fid. Orthodox. cap. 8. & D. Ambros. citatus admittunt, si non existens Pater postea cõcedatur fieri Pater, induci versionem, hoc est mutationem hypostasis, siue personæ Patris: cum verò talis potentia ad esse, vel non esse, non sit in processibus æternis, ideo sunt alienæ à ratione mutationis, vt explicat Alensis. p. q. 4. m. i. ad 5. & 6. *Ad secundũ* respondetur personas procedentes contineri quidẽ in potentia producentium, non tamen esse potentia, sed actũ in illis: aliud enim est principiatum esse in potẽtia principiantis, aliud esse potentia in illo: nam primum de se non excludit esse actuale, personæ quippe procedentes sunt actũ in potentia eorum, à quibus procedunt: etenim potentia hæc est ipsa essentia diuina vt habita à principijs processionũ, quæ, cum sit eadem prorsus in personis, ad quas processiones terminantur, ratione ipsius personæ alteræ in alteris mutuo sunt actũ, & non potentia. Nam esse potentia excludit esse actuale formale eius, quod est in potentia, & solam inuehit aptitudinem ad esse virtute causæ, siue principij, in nõ est potentia, ita vt esse formale virtutis operatiuæ sit formaliter aliud esse, saltem mu-

X.

Damascen.
Ambrosius.

Alensis.

Gggg 3

mero

mero diuersum, ab esse formali eius, quod in eiusmodi virtute potentia cōtinetur: vt videre est in omnibus effectis creatis. Nam aliud formaliter est esse lapidis in se, & aliud virtus diuina in qua eminenter continetur, aliud esse formale Abellis, & aliud virtus generatiua Adami, in qua ille virtute continebatur, cum adhuc esset in lūbis eius: at in processioneib. aternis longē aliter se res habet: etenim ipsum esse formale personarum procedentium est omnino idem cum ipso formali esse potentia principatiua, nempe cum essentia diuina: & id eo, tamen si verum sit personas procedentes esse in potentia producentium, non sequitur vt sint potentia in illis, quoniam sunt actu. Ad vltimum respondeo, etiam si similitudo illa sumpta ex arboris radice, trunco, ac ramis vsurpetur à Patribus ad explicandum pro nostro capto ineffabile mysterium Trinitatis, nō tamen accommodandam esse in omnibus, alioquin non esset similitudo, sed res ipsa, adducitur autem ad explicandam vnitatem, distinctionem, atque originem personarum: nam, quemadmodum in vna arbore distinguūtur radix, truncus, & rami, ita in vna Deitate tres personae: & quemadmodū radix non procedit ex alia parte arboris, sed est primum eius principium, à quo partes aliae germinantur, ita Pater est in genitus, & primum principium processionum diuinarum: & sicut truncus immediatē procedit ex radice, rami vero trunco mediante, ita Filius à solo Patre immediatē procedit, spiritus à Patre per Filium, & à Filio: sicut ergo, si ex hac similitudine quispiam argueret distinctionem partialem, & separabilitatem personarum ex eo, quod partes arboris ita distinguuntur, & separari possunt, nihil concluderet, ita ex eo, quod truncus, ac rami non sint actu in radice sed potentia, non sequitur, vt processionēs, & personae procedentes non sint actu sed potentia in essentia diuina quae est principium, quo processionum. Nam quamuis nostro modo intelligendi concipiatur essentia, vt radix processionum, & relationum, concipi tamen non debet sub potentialitate, aut indifferentia ad illas: quod requiritur vt ipsarum emanatio sit aliqua ratione mutatio: sed semper cum summa actualitate, identitate, ac necessitate, cum quibus nequit coherere mutatio.

In Deum non cadit accidentalis mutatio.

CAPVT VIII.

POSTA omnimoda immutabilitate substantiali dubitabit aliquis circa accidentalem, quoniam in sacris literis dicuntur pleraque de Deo, quae significant mutationes accidentales, vt motus localis indicatur Ia. Iacob. 4. cobi 4. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.* Pcenitentia, & dolor, Genes. 6. Pa. Genes. 6. *nitunt eum, quod homine fecisset in terra, & raptus dolore cordis intrinsecus, &c.* Dicitur irasci, misereri, & similia, quae omnia passionem, & motū secum trahunt. Quae de causa Marcionista, vt est apud Tertull. lib. 2. Marcion. Tertullian. aduers. Marcionem cap. 16. Deum veteris testamenti negabāt: qui saepe dicitur zelari æmulari, irasci, &c. *Si Deus, inquit, irascitur, & amulatur, & extollitur, & exacerbatur, ergo, & corrumpetur: ergo, & morietur.* Secundo Sapient. 7. dicitur, *mobilibus omnibus mobilior est sapientia.* Præterea Sancti Patres Dionys. cap. 1. de coelesti Hierarchia, & Magn. Dign. cap. 9. de diuinis nominibus. Nazianzen. Nazianzen. orat. 42. quae est 2. in Pascha, satis ante medium. August. 1. 8. de Genesi ad liter. c. 20. Augustin. & alij motum Deo tribuunt: motus autem à mutatione absolui nequit. Denique actiones cum mutatione necessario connexae sunt: Deo verò tribuimus actiones, tam immanentes, quam transeuntes, ad quas ipse ratione libertatis indifferēs erat: quare si cōtingentia est radix mutabilitatis, actiones omnes diuinae, quae non sunt necessariae, nō erunt alienae à mutabilitate.

Perspicuum tamen est Deum esse incapacem mutationis accidentariae, quod docent cōmuniter Patres. Hilarius enarrat. in Hilariu. Psal. 2. *Beata, inquit, illa perfecta, aeterna, virtutis bonitas non patitur conuersione, nec demutatur ex alio in aliud motu accidentis instinctus.* Anselm. in Monol. cap. 24. Hugo Victor. Anselm. lib. 7. eruditionis didascalicae, qui est de Hugo Victor. Trinitatis per visibilia agnitione cap. 20. Diu. August. lib. 5. de Trinitate cap. 2. *Alia, inquit, essentia, vel substantia accipiunt accidentia, quibus in eis fiat, vel magna, vel quantacumque mutatio: Deo autem aliquid huiusmodi accidere non potest: & ideo sola substantia, vel essentia, quae est Deus, incommutabilis est.* In particulari vero ostenditur triplici medio. Primum sumitur à simplicitate: quod enim secundum accidentia mouetur, non est totum, quod est, quia nihil est id, sine quo potest esse: Deus autem ratione suae simplicitatis est totum, quod est, quare